

Sverige har nu lägst spädbarnsdödlighet

Centraliserad sjukvård kan vara en av orsakerna

Sverige har nu den lägsta spädbarnsdödligheten i världen. Av 1 000 födda dör 3,8 barn under det första året.

– Omhändertagandet av mycket små barn, barn under 1 000 gram, har på några få år förbättrats betydligt. Det är en av förklaringarna, säger professor Hugo Lagercrantz, chef för neonatalenheten vid Karolinska sjukhuset.

Besparingarna inom sjukvården tycks inte ha gett den negativa effekt på barnsjukvården som många befarat, åtminstone inte ännu och inte ifråga om spädbarnsdödlighet.

En preliminär sammanställning av 1996 års spädbarnsdödlighet som Statistiska Centralbyrån gjort på uppdrag av Landstingsförbundet visar att spädbarnsdödligheten per 1 000 levande födda är 3,8 barn under det första året (totalt 356 barn). Motsvarande siffra 1995 var 4,2 barn. Sverige har därmed passerat Japan, vars spädbarnsdödlighet länge legat på strax över 4 barn per 1 000 levande födda.

För bara några få år sedan var siffrorna betydligt dystrare för svenskt vidkommande. 1990 dog 6,0 barn av 1000 födda det första levnadsåret. Motsvarande siffra för 1991 var 6,2 barn.

Ökade resurser när färre föds

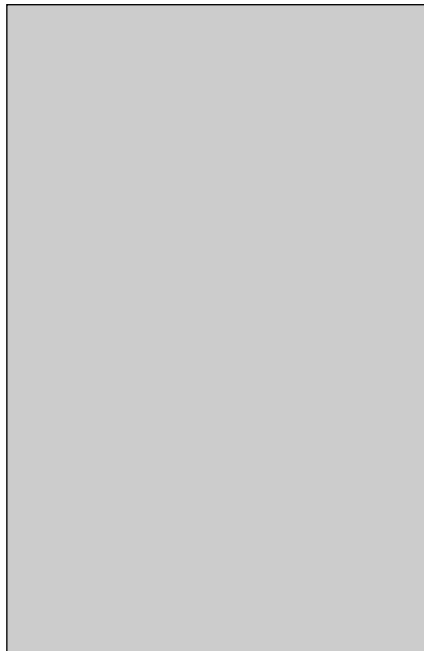
Antalet födda har minskat kraftigt, från 103 400 år 1995 till 93 800 år 1996. Utredningschef Douglas Skalin på Landstingsförbundet tror att det kan vara en av förklaringarna till att allt fler barn överlever det första året.

– Det gör att man kan ta bättre hand om dem som föds för tidigt. Vi har även ett minskat antal fall av plötslig spädbarnsdöd, men eftersom den största förbättringen rör det första levnadsdygnet, och därefter den första levnadsveckan, kan det långt ifrån vara hela förklaringen, säger Douglas Skalin.

Av de 356 barn som dog under det första levnadsåret överlevde 73 barn (20,5 procent) inte det första levnadsdygnet.

Motsvarande siffra för 1995 var 23,7 procent. 86 barn dog under dag 1 till 6 (24,1 procent). 1995 var motsvarande siffra 28,4 procent.

Professor Hugo Lagercrantz vid Ka-

Den minskade spädbarnsdödligheten under 1990-talet har inneburit att ca 750 fler spädbarn överlever det första året. Enligt statistiken för 1996 har Sverige nu den lägsta spädbarnsdödligheten i världen.

rolinska sjukhuset menar att 1996 års siffror är lite förvånande med tanke på de besparingar som görs inom sjukvården.

Men besparingarna kan också vara en av förklaringarna, menar han.

– I takt med att resurserna minskar ökar centraliseringen. Idag är man mer benägen att snabbt skicka för tidigt födda till regionsjukhusen där det finns hög kompetens dygnet runt.

– Det är främst inom omvårdnaden som besparingarna gjorts, säkerheten har istället stramats upp. Det är även ett resultat av det kvalitetssäkringsarbete som pågår: man känner att man har ögonen på sig, säger Hugo Lagercrantz.

Erfarna barnläkare

Den minskade spädbarnsdödligheten är förmodligen också en effekt av de satsningar på barnläkare som gjordes för 15–20 år sedan, läkare som idag är 40–50 år och mycket erfarna. De är nu ofta primärjourer, medan det finns få yngre läkare i jourlinjen.

– Ska inte de förbättrade siffrorna bara ge en kortvarig glädje måste vi därför fortsätta att satsa på utbildning av barnläkare och barnsjuksköterskor, säger Hugo Lagercrantz.

Idag överlever 75 procent av de barn som vid födseln väger under 1000 gram. För bara 4–5 år sedan överlevde endast 50 procent.

Hugo Lagercrantz tror dock att ett minskat antal fall av plötslig spädbarnsdöd förmodligen är den viktigaste enskilda faktorn till de förbättrade siffrorna. Kunskapen om att spädbarn bör ligga på rygg har nu nått ut på bred front, efter en ganska trög start sedan nya rapporter om detta presenterades i början av 1990-talet.

Dessutom har antalet gravida kvinnor som röker minskat i Sverige, vilket också minskar risken för plötslig spädbarnsdöd.

Centralisering en viktig faktor

Det går ännu inte utifrån den tillgängliga statistiken utläsa exakta länsvisa skillnader mellan 1995 och 1996. Det handlar till största delen om så små tal att de inte tål en länsvis nedbrytning.

Utredningschef Douglas Skalin på Landstingsförbundet uppger dock att Stockholms län visar en tydlig förbättring ifråga om spädbarnsdödlighet det första levnadsåret, med totalt 67 barn under 1996.

Professor Hugo Lagercrantz vid Karolinska sjukhuset förklarar också detta med bl a de neddragningar som gjorts i Stockholm.

– Centraliseringen till Karolinska sjukhuset är en viktig faktor. Idag får vi snabbt över de riktigt små barnen, ofta innan de föds, från de andra Stockholmsjukhusen, säger Hugo Lagercrantz.

Preliminära siffror

En jämförelse mellan OECD-länder visar att skillnaderna är mycket stora ifråga om spädbarnsdödlighet. De nordiska länderna, exklusive Sverige, ligger runt 5,0 barn per 1 000 levande födda det första levnadsåret. Storbritannien 6,2 (1994), USA 8,5 (1992), Mexiko 17,0 och Turkiet 46,8 (1994).

1996 års siffror för Sverige är ännu preliminära. SCB har i sammanställningen tagit med uppgifter som rapporterats in t o m andra veckan 1997 och för att få sammanställningen komplett ska uppgifter t o m fjärde veckan finnas med. Siffran för antalet barn som dött kommer därför att öka något, men dess andel per 1000 levande födda påverkas med all säkerhet inte.

Peter Örn